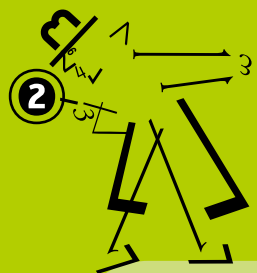
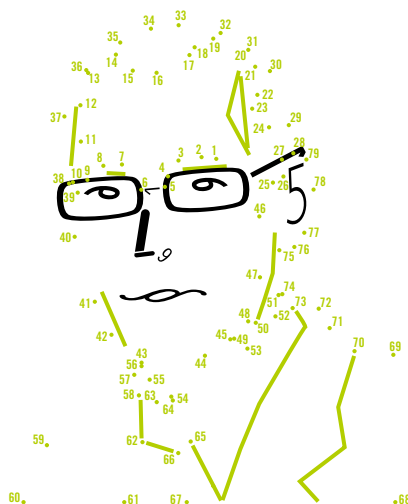

Å r s r a p p o r t 2 0 0

© 1 0 1 5 i m

VERN AV VIKTIGE VERDIER	1
GENERELT OM ØKOKRIM	2
ØKOKRIMS OPPGAVER	2
ORGANISASJON	2
STATISTIKK	5
BISTAND	6
HVITVASKING	9
KOMPETANSEUTVIKLING, OPPLYSNINGSVIRKSOMHET OG FOREBYGGENDE ARBEID	9
SAMARBEID MED KONTROLLORGANENE	11
INTERNASJONALT SAMARBEID	11
ØKONOMISK KRIMINALITET	12
DATAKRIMINALITET	18
MILJØKRIMINALITET	21

Vern av viktige verdier

ØKOKRIMs oppgave er å bekjempe økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Ved sin innsats på disse områdene bidrar ØKOKRIM til å verne viktige verdier i det norske samfunnet. På hvilken måte?

Norge er en demokratisk rettsstat med ganske harmoniske politiske forhold og grunnleggende enighet om spillereglene for konfliktløsning. Norge er et velferdssamfunn med relativt stor grad av sosial og økonomisk trygghet. Norge har en regulert markedsøkonomi med velutviklede rettsregler for samhandel, konkurranse og arbeidsforhold i næringslivet. Norge har en vakker natur med rike ressurser både til lands og vanns som viktig grunnlag for økonomisk aktivitet og rekreasjon. Kort sagt: Norge er et godt land å bo i, og vi har en rekke viktige verdier å verne.

Kriminalitet er en trussel mot disse verdiene. Skatte- og avgiftsunndragelser underminerer det offentlige inntektsgrunnlag og truer velferdsstaten. I likhet med svindel med offentlige subsidier og støtteordninger virker slik kriminalitet konkurransevridende og skaper mistillit mellom næringsdrivende og mellom det offentlige og borgerne. Også andre brudd på kjøpereglene i næringslivet, for eksempel ved konkursskriminalitet og brudd på konkurranseregler, undergraver tillitsforholdet både til kunder og omverdenen for øvrig. Verdipapirkriminalitet ødelegger tilliten i verdipapirmarkedet og svekker tilgangen på kapital til næringslivet. Korrupsjon i næringslivet eller i offentlige organer skaper mistillit og kan framtinge et kontrollsamfunn vi egentlig ikke ønsker. Hvitvasking gjør det vanskelig å oppdage alle former for profittmotivert kriminalitet. Datakriminalitet, for eksempel i form av hacking, skaper utrygghet i et sårbart samfunn som er helt avhengig av IKT-systemer. Miljøkriminalitet truer naturgrunnlaget. Og så videre.

Ved arbeidet med å bekjempe økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet bidrar ØKOKRIM på denne måten til å verne viktige verdier i det norske samfunnet.

ØKOKRIMs kriminalitetsbekjempelse omfatter mange aktiviteter. En stor del av enhetens ressurser går med til å etterforske og aktorere egne straffesaker. Dessuten nedlegges mye arbeid i å bistå de ulike politidistriktene i deres straffesaker. Gjennom saksarbeidet opparbeider medarbeidere ved ØKOKRIM en spesiell innsikt, som det er viktig å bringe videre til hele polit-Norge. Derfor driver ØKOKRIM kompetansehevende virksomhet, som undervisning, utgivelse av publikasjoner og hospiteringsordninger. ØKOKRIM bidrar til utarbeidelse av trusselvurderinger. Vi er et rådgivende organ for sentrale myndigheter og avgir i den forbindelse en rekke høringsuttalelser. Endelig deltar ØKOKRIM i internasjonalt samarbeid i mange fora innenfor enhetens ansvarsområder.

Innenfor alle disse aktivitetene skjedde det mange og viktige ting i 2002, slik det er nærmere beskrevet senere i denne årsrapporten. En særlig milepæl nevnes her, nemlig innflyttingen sist november av Politiets datakrimsenters i egne lokaler på Bryn. Lokalene er spesielt tilpasset aktivitetene i senteret og gir det beste utgangspunkt for å fortsette oppbyggingen av et datakrimsenters i verdensklasse til nytte for hele norsk politi.

At senteret skal være i «verdensklasse», er ingen klisjé. ØKOKRIMs arbeid skal i alle sammenhenger utøves med høy kvalitet. Vi ønsker å bli forbundet med kjerneverdiene «ærlig», «dyktig», «engasjert» og «inkluderende». En tragisk bortgang av en tiltalt i én av våre saker på tampen av fjoråret minnet oss dessuten om hvor viktig det er at vi viser ydmykhet i forhold til de virkemidler vi rår over. Dette betyr likevel ikke at vi skal avstå fra å rette søkelyset mot ulike maktstrukturer når det er rimelig grunn til å iverksette etterforskning, slik vi har til oppgave ifølge lov og instruks.

Einar Høgetveit

Einar Høgetveit
ØKOKRIM-sjef

Generelt om ØKOKRIM

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet - ØKOKRIM - ble opprettet i 1989. Hovedformålet med opprettelsen var å styrke politiets evne til å bekjempe alvorlig økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Fra midten av 1990-tallet ble ØKOKRIM også tillagt et ansvar for å bekjempe datakriminalitet.

ØKOKRIM er både et sentralt politiorgan og et statsadvokatembete med nasjonal myndighet. Som sentralt politiorgan er ØKOKRIM administrativt og budsjettmessig underlagt Politidirektoratet. Når det gjelder straffesaksbehandlingen, er ØKOKRIM underlagt Riksadvokaten.

De formelle reglene om ØKOKRIM finnes i påtaleinstruksen kapittel 35.

ØKOKRIMS oppgaver

Innenfor områdene økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet har ØKOKRIM til oppgave å

- avdekke, etterforske, påtale og irettføre egne saker
- bistå norske og utenlandske politi- og påtalemyndigheter
- heve politiets og påtalemyndighetens kompetanse og drive opplysningsvirksomhet
- drive kriminaletterretning og utarbeide trusselvurdering
- være rådgivende organ for sentrale myndigheter
- delta i internasjonalt samarbeid

Det er et overordnet mål å sørge for at gjerningspersonene ikke får beholde fortjenesten av sine straffbare handlinger. Det er derfor en viktig oppgave å sikre inndragning av vinning, erstatning til fornærmede, videreformidling av opplysninger til skatte- og avgiftsmyndighetene for etterligning eller fastsettelse av tilleggsatt/-avgift og videreformidling av opplysninger til bostyrer som kan gi grunnlag for omstøtelse og erstatningskrav.

Organisasjon

Etterforskningen foregår i faste, tverrfaglige team. I 2002 hadde ØKOKRIM 11 etterforskningsteam. Hvert enkelt team har et hovedansvar for bestemte fagområder (jf. organisasjonskartet på side 2). De fleste teamene har som hovedoppgave å etterforske og aktorere egne straffesaker. Bistandsteamet yter bistand til politidistriktene ved etterforskning av økonomisk kriminalitet og andre saker hvor finansiell etterforskning har betydning. Også andre team - særlig Politiets datakrimisenter, Miljøteamet og Utbytteteamet - yter bistand på sine fagområder. Hvitvaskingsteamet mottar og behandler hvitvaskingsmeldinger og annen etterretningsinformasjon. Administrasjonsavdelingen er delt inn i fire seksjoner: Personal- og felleseksjonen, Økonomiseksjonen, Straffesaksseksjonen og IT-seksjonen. Administrasjonsavdelingen utfører fellestjenester og bistår etterforskningsteamene.

I 2002 ble Hvitvaskings- og etterretningsenheten delt i to team: Hvitvaskingsteamet og Utbytteteamet. Utbytteteamet har et særlig ansvar for å etterforske saker som gjelder grov profittmotivert kriminalitet, f.eks. hvitvasking av utbytte. Teamet skal også yte bistand til politidistriktene i og rundt Oslo med finansiell etterforskning og inndragning i slike saker.

I 2002 skiftet Datakrimteamet navn til Politiets datakrimisenter. Senteret skal være et landsdekkende tjenesteorgan og kompetansesenter for bekjempelse og etterforskning av datakriminalitet og forbrytelser som begås ved bruk av IKT-teknologi. I november 2002 flyttet senteret inn i ombygde lokaler på Bryn. Senteret er i gang med å bygge opp et moderne datateknisk laboratorium hvor man skal kunne gjenskape og analysere elektroniske spor og finne informasjon på datanettverk om kriminelle handlinger. Det nye laboratoriet har hatt en nøkkelrolle i forbindelse med analyse av elektroniske spor i flere store ØKOKRIM-saker.

Etterforskningsteamene er satt sammen av spesialetterforskere, dels med politibakgrunn, dels med økonomisk, datateknisk eller miljøfaglig bakgrunn. Hvert team - med unntak av Utbytteteamet og Bistandsteamet - ledes av en førstestatsadvokat. Flere av teamene har også en politiadvokat. Etterforskere fra andre politidistrikter eller medarbeidere fra kontrollatene trekkes inn i etterforskningen av ØKOKRIMS egne saker ved behov.

Økonomiutvikling	1998	1999	2000	2001	2002
Tildeling pr. 1.1.	53 797'	57 706'	61 315'	75 739'	80 840'
Tilleggstilldeling	2 600'	1 220'	400'	475'	17 917'
Tiltakspakke/øremerkede midler	3 305'	3 475'	5 175'	-	-
Hjemlet tildeling pr. 31.12.	61 065'	64 772'	70 516'	79 363'	103 755'
Regnskap pr. 31.12.	60 112'	64 062'	70 175'	79 316'	103 299'

Stillinger	1998	1999	2000	2001	2002
Faste	88	95	99	114	115
Engasjementer	4	3	3	1	3
Hospitanter	6	6	6	6	6
Sum	98	104	108	121	124

1.

Tidsbruken i prosent

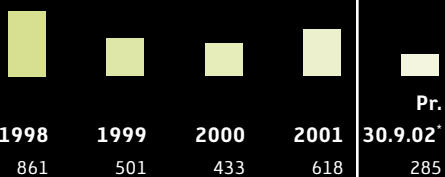
	1998	1999	2000	2001	2002
Egne saker	43	38	32	46	40
Etterretning/analyse	8	10	10	8	9
Bistandssaker	14	15	21	14	13
Sum saksrettet arbeid	65	63	63	68	62
Kompetanseutvikling (intern + ekstern)	9	10	12	7	9
Ekstern kontakt	4	5	4	5	4
Administrasjon, organisasjon, annet	22	22	21	20	25
Sum	100	100	100	100	100

2.

Nye sakskomplekser etter sakstype (Økosak)

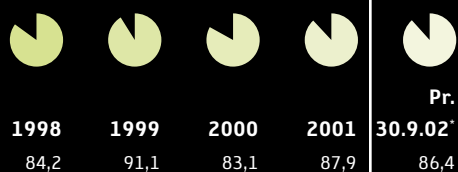
	1998	1999	2000	2001	2002
Bedrageri	18	4	5	4	9
Underslag	4	2	1	2	5
Forbrytelser i gjeldsforhold - regnskapsovertredelser	4	1	3	3	2
Skatt - merverdiavgift - toll	22	9	8	3	7
Verdipapirhandel - finans	6	24	29	26	22
Konkurransen	2	-	3	3	5
Utroskap	4	4	5	5	8
Heleri - hvitvasking	6	8	4	8	5
Dokumentfalsk	-	1	-	-	-
Økonomisk kriminalitet - annet	11	6	3	4	2
Datakriminalitet - beskyttelsesbrudd	4	13	20	22	8
Datakriminalitet - annet	7	6	7	12	10
Forensning	4	5	4	7	4
Natur-/faunakriminalitet	1	-	2	1	1
Kulturminnekriminalitet	6	2	4	-	4
Arbeidsmiljøkriminalitet	1	-	1	1	-
Annen miljøkriminalitet	1	2	2	4	5
Sum	101	87	101	105	97

Antall strafbare forhold (Strasak)

3.

Oppklaringsprosent (Strasak)

*) Pga. ny rapportgenerator i Strasak får vi ikke ut årsstatistikk.

Ved utgangen av 2002 hadde ØKOKRIM 115 faste stillingshjemler, 6 hospitanter og 3 engasjementer. Tabellen nederst på side 2 viser stillingsutviklingen de 5 siste årene.

I 2002 hadde ØKOKRIM et budsjett på ca. 103 millioner kroner. Økningen fra 2001 til 2002 skyldes først og fremst investeringer i nye lokaler for datakrimsenteret. Tabellen midt på side 2 viser økonomiutviklingen de 5 siste årene.

Statistikk

Tidsbruk

ØKOKRIM registrerer tidsbruk for å få oversikt over hvordan ressursene utnyttes. Målet er at saksrettet arbeid skal utgjøre 2/3 av den totale tidsbruken. Med saksrettet arbeid menes etterforskning og irettføring av egne saker, bistand til politidistriktene og til utenlandske politi- og påtalemyndigheter, samt etterretning og analysevirksomhet. Tabell 1 på side 4 viser tidsbruken i prosent de 5 siste årene.

Statistikk - egne saker

ØKOKRIM bygger sin statistikk på politiets registreringsystem Strasak og ØKOKRIMs egne saksdatabaser Økosak, Økostraff og Økobistand.

Strasak: I Strasak registreres hvert straffbare forhold.

Økosak: I Økosak registreres sakskomplekser. Ett sakskompleks kan inneholde få eller mange straffbare forhold begått av én eller flere personer/foretak. I Økosak følger man sakskomplekset fra anmeldelse frem til påtalevedtak (tiltaler, begjæringer om forhørsrettspådømmelse, forelegg, påtaleunntelser). Alt som skjer i sakskomplekset etter påtalevedtak, registreres i Økostraff.

Økostraff: I Økostraff registreres påtalevedtak og rettskraftige avgjørelser (vedtatte forelegg og dommer) mot enkeltpersoner/foretak. Hvert påtalevedtak og hver rettskraftige avgjørelse kan inneholde flere straffbare forhold.

Økobistand: I Økobistand registreres ØKOKRIMs bistandssaker (sakskomplekser).

I oktober 2002 fikk ØKOKRIM (og hele politi-Norge) ny registreringsmodul og rapport-generator i Strasak. Innføringen av disse har medført enkelte problemer. Blant annet får man ikke ut årsstatistikk. Når det gjelder saksbehandlingstid og oppklaringsprosent i 2002, har vi derfor måttet benytte tallene for tredje kvartal. Politiets datatjeneste arbeider for fullt med å finne en løsning på problemet. Opplysningene i Strasak og ØKOKRIMs saksdatabaser blir løpende oppdatert. Dette kan også påvirke statistikken som er publisert i tidligere årsrapporter.

Saksinntak

Hvilke saker ØKOKRIM tar inn, avhenger av sakstype, sakenes omfang, kompleksitet og prinsipielle betydning, samt kapasiteten ved enheten. Tabell 2 side 4 viser anmeldte sakskomplekser de 5 siste årene.

Oppklaringsprosent

Det er et mål for straffesaksbehandlingen at oppklaringsprosenten skal være høy. Oppklaringsprosenten beregnes ut fra registreringer i Strasak. Den angir hvor stor andel av de anmeldte/etterforskede saker som blir avgjort med positivt påtalevedtak. De uopklarte sakene gjelder i det alt vesentlige saker som er henlagt etter bevisets stilling.

I 2002 var målet at oppklaringsprosenten skulle være på minst 80. Resultatet pr. 30.9.02 viste en oppklaringsprosent på 86,4. Tabell 3 side 4 viser oppklaringsprosenten de 5 siste årene.

Saksbehandlingstid

Det er et mål at behandlingstiden for straffesakene skal være kort. Saksbehandlingstiden regnes fra det tidspunkt da etterforskning igangsettes til påtalevedtak treffes.

I 2002 var målet at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker ikke skulle overstige 275 dager. Resultatet pr. 30.9.02 viser en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 295 dager. Tabell 4 på side 7 viser saksbehandlingstiden de 5 siste årene.

Positive påtalevedtak

I 2002 ble det truffet 108 positive påtalevedtak. Tabell 5 på side 7 viser fordelingen av påtalevedtak de 5 siste årene.

Rettskraftige avgjørelser

I 2002 hadde ØKOKRIM rettskraftige avgjørelser mot 96 personer og foretak. Tabell 6 på side 7 viser fordelingen av de rettskraftige avgjørelsene de 5 siste årene.

I 2002 utgjorde de rettskraftige bøtene mot personer og foretak til sammen 6 925 000 kroner. Tabell 6 på side 7 viser rettskraftige bøter i ØKOKRIMs saker de 5 siste årene.

Det er et mål at mest mulig av utbyttet fra straffbare handlinger skal inndras. Dette skjer gjennom inndragning eller erstatning eller på andre måter. Tabell 6 på side 7 viser rettskraftige beløp for inndragning og erstatning i ØKOKRIMs saker de 5 siste årene.

Domfellellesprosent

Tiltale skal bare tas ut når den påtaleansvarlige er overbevist om at vedkommende er skyldig, og at dette kan bevises i retten. De fleste saker bør derfor ende med domfellelse. Domfellellesprosent regnes ut fra rettskraftige dommer. En domfellellesprosent på tilnærmet 100 ville imidlertid indikere at påtalemyndigheten er for tilbakeholden med å reise sak. Ikke minst gjelder dette i ØKOKRIMs saker, som ofte reiser nye tolknings spørsmål som ikke har vært prøvd i rettsapparatet tidligere.

I 2002 var målet at andelen frifinnende dommer ikke skulle overstige 10 %. Prosenten regnes av samtlige tiltaleposter. I en dom kan man bli frifunnet for enkelte poster og domfelt for de øvrige. Frifinnes tiltalte for eksempel for halvparten av postene i tiltalen, gir dette en domfellellesprosent på 50. Frifinnelsesprosenten i 2002 var 2. ØKOKRIM oppnådde dermed fellende dommer i 98 % av sakene i 2002. Tabell 7 på side 7 viser domfellellesprosenten de 5 siste årene.

Bistand

De fleste saker som gjelder økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet, etterforskes lokalt. Mange politidistrikter mangler kompetanse og ressurser til å etterforske alle slike saker. Etter anmodning fra vedkommende politimester eller statsadvokat kan ØKOKRIM yte bistand til den lokale etterforskningen. Bistanden kan variere fra noen få timers rådgivning fra én ØKOKRIM-medarbeider til omfattende etterforskningsstøtte fra flere ØKOKRIM-medarbeidere over mange måneder. Bistand ytes også til påtalemessige vurderinger og unntaksvis til aktorater. Videre omfatter bistandsvirksomheten oppfølging av rettsanmodninger eller politianmodninger fra utlandet. I 2002 har ØKOKRIM ytt bistand til nordiske land, Russland, de baltiske stater, Storbritannia, Nederland, Italia, Portugal, USA og Uganda med innhenting av dokumentasjon, avhør av vitner mv.

ØKOKRIMs bistand til politidistriktene i konkrete saker skal ikke bare bidra til å løse sakene, men også medvirke til at politidistriktene utvikler kompetanse som beholdes og vedlikeholdes, slik at de etter hvert kan behandle flere saker selv.

I 2002 tok ØKOKRIM inn 376 bistandssaker fordelt på 26 politidistrikter og 51 andre eksterne enheter i inn- og utland. Tabell 8 på side 8 viser fordelingen av bistandssakene etter sakstype de 5 siste årene.

4.

Saksbehandlingstid (Strasak)

	1998	1999	2000	2001	Pr. 30.9.02*
	290	627	451	214	295

*) Pga. ny rapportgenerator i Strasak får vi ikke ut årsstatistikk.

5.

Positive påtalevedtak (Økostraff)

Antall personer/foretak

	1998	1999	2000	2001	2002
Tiltale	33	41	44	37	44
Begjæring om forhørsrettspådømmelse	6	6	9	3	2
Forelegg - enkeltpersoner	16	16	44	18	38
Forelegg - foretak	5	17	21	20	20
Påtaleunntatelse	-	.	3	1	4
Sum	60	80	121	79	108

6.

Rettskraftige avgjørelser (Økostraff)

Antall personer/foretak

	1998	1999	2000	2001	2002
Dommer mot person	13	35	26	35	32
Dommer mot foretak	-	1	6	0	1
Vedtatte forelegg mot person	14	17	39	18	37
Vedtatte forelegg mot foretak	4	15	22	18	18
Fullstendig frifinnelse	5	4	4	7	4
Påtaleunntateler	-	-	1	2	4
Sum	36	72	98	80	96

Rettskraftige bøter (Økostraff)

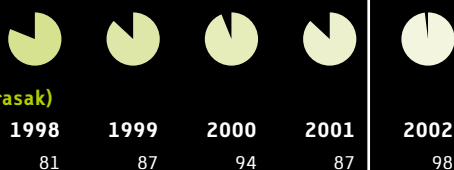
	1998	1999	2000	2001	2002
	7 540 000	29 153 000	9 376 000	12 477 000	6 925 999

Rettskraftig inndragning/erstatning (Økostraff)

	1998	1999	2000	2001	2002
Inndragning	2 242 394	4 715 740	5 121 514	19 492 590	23 217 797
Erstatning	4 329 459	9 182 435	1 215 896	78 609 726	53 579 825

7.

Domfellelsesprosent (ØKOSAK/Strasak)

8.**Sakstype (Økobistand)**

	1998	1999	2000	2001	2002
Bedrageri/utroskap	23	14	17	17	11
Underslag	2	3	8	5	3
Forbrytelser i gjeldsforhold - regnskapsovertredelser*	9	2	179	4	4
Skatt - merverdiavgift - toll	19	21	31	12	30
Konkurransen	-	-	-	-	-
Heleri - hvitvasking	1	5	3	8	10
Dokumentfalsk	-	2	-	1	1
Økonomisk kriminalitet - annet	9	7	12	6	4
Datakriminalitet - beskyttelsesbrudd	1	1	1	5	3
Datakriminalitet - annet	5	2	6	10	-
Forurensning	1	4	4	4	13
Natur-/faunakriminalitet	-	3	2	8	27
Kulturminnekriminalitet	-	3	-	2	6
Arbeidsmiljøkriminalitet	-	2	3	2	22
Annen miljøkriminalitet	-	1	1	5	7
Annet**	12	17	22	12	13
Ren datateknisk eller annen bistand	66	49	86	164	222
Sum	148	136	375	265	376

**) Det høye antallet bistandssaker vedrørende forbrytelser i gjeldsforhold og regnskapsovertredelser i 2000 skyldes konkursprosjektet som ØKOKRIM avsluttet det året.*

****) «Annet» består av saker som gjelder ærekrenkelse/sjikane, liv/legeme/helbred, narkotika, pengefalsk, ran/utpressing, sedelighet, skadeverk, sprit og tyveri. Det er Politiets datakriminalitetscenter som har ytt bistand i de fleste av disse sakene.*

9.**Hvitvaskingsmeldinger**

	1998	1999	2000	2001	2002
Inkomme meldinger	840	787	890	992	1 291
Meldinger vedlagt verserende straffesak	62	60	102	45	60
Meldinger som har ført til at det ble åpnet ny straffesak	88	57	90	145	130

Nye sakskomplekser på grunnlag av meldinger

	1998	1999	2000	2001	2002
	3	5	6	5	6

ROK og Catch

Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK) ble etablert høsten 2000. Formålet var å sikre en samordnet og mer effektiv bekjempelse av alvorlig organisert kriminalitet som berører flere politidistrikter. Rådet er sammensatt av deltakere fra den høyere påtalemyndighet, Politidirektoratet, ØKOKRIM, Kripos, Oslo politidistrikt og én representant fra politimestrene. Representanter fra Toll- og avgiftsdirektoratet, Utlendingsdirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste har observatørstatus i rådet. Rådets hovedoppgave er å samordne tildeling av etterforskningsressurser fra Kripos, ØKOKRIM, Oslo politidistrikt og andre politidistrikter til saker og prosjekter som gjelder alvorlig organisert kriminalitet, samt å bevilge prosjektmidler etter søknad fra de enkelte politidistriktene. ØKOKRIM er forpliktet til å yte bistand til ROK.

Catch-prosjektet, som er underlagt ROK, har som siktemål å ta bakmennene i saker som gjelder alvorlig narkotikakriminalitet og smugling, samt hvitvasking i forbindelse med dette. ØKOKRIM yter bistand i et omfang tilsvarende 2 årsverk i Catch-prosjektet. I tillegg har ØKOKRIM avgitt 2 etterforskere til Catch-prosjektet.

Hvitvasking

ØKOKRIMs hvitvaskingsteam har som oppgave å motta og behandle meldinger om mistenkelige transaksjoner fra banker og andre finansinstitusjoner. Tollvesenet har en stedlig representant knyttet til teamet. Teamet er en felles informasjonssentral for ØKOKRIM og har en desk som er betjent i kontortiden. I 2002 formaliserte ØKOKRIM ordningen med en tipstelefon for økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

I 2002 mottok ØKOKRIM 1 291 hvitvaskingsmeldinger. Tabell 9 på side 8 viser hvor mange meldinger ØKOKRIM har mottatt de 5 siste årene, og i hvor mange meldinger mistanken om sammenheng med utbytte av en straffbar handling ble styrket etter behandlingen hos ØKOKRIM.

De 190 meldingene hvor mistanken ble styrket, ble enten oversendt til lokale politidistrikter eller har resultert i at ØKOKRIM åpnet sak. På grunnlag av meldinger åpnet ØKOKRIM etterforskning i 6 sakskomplekser i 2002. Tabell 9 på side 8 viser hvor mange sakskomplekser ØKOKRIM har åpnet etterforskning i på grunnlag av meldinger de 5 siste årene.

Kompetanseutvikling, opplysningsvirksomhet og forebyggende arbeid

ØKOKRIM driver en omfattende ekstern opplærings- og opplysningsvirksomhet i form av forelesninger, foredrag og innlegg på møter, konferanser og seminarer. Slike opplærings- og informasjonstiltak har også en forebyggende virkning. Noen medarbeidere ved ØKOKRIM skriver også fagartikler og -bøker. En medarbeider ved enheten mottok i 2002 fagbokprisen for bokprosjektet *Lov og rett i cyberspace*, som er under utarbeidelse.

Mange av medarbeiderne ved ØKOKRIM deltar som kursledere og foredragsholdere på fagområder som er knyttet til deres arbeid ved enheten. Blant annet underviser flere av ØKOKRIMs tilsatte ved Politihøgskolen, Tollskolen, Skatteetatens kursvirksomhet, Forsvaret og Sjøkrigsskolen/Kystvakten.

ØKOKRIM har i 2002 arrangert 2 seminarer om etikk og verdier. Foruten medarbeidere fra ØKOKRIM har personer fra privat næringsliv og offentlig forvaltning deltatt på disse seminarene. ØKOKRIM skal arrangere slike seminarer to ganger pr. år.

Når det gjelder økonomisk kriminalitet har ØKOKRIM i 2002 blant annet

- vært med på å tilrettelegge og gjennomføre økostudiet ved Politihøgskolen
- avlagt besøk ved bedrifter for å informere om korrupsjonsbekjempelse. ØKOKRIM har et samarbeid med næringslivet for å bekjempe korrupsjon. Samarbeidet omfatter forebyggende tiltak og bistand i konkrete saker hvor bedrifter har mistanke om korrupsjon

- arrangert et todagers fagseminar for politi- og bistandsrevisorene. ØKOKRIM har et ansvar for faglig oppfølging av revisorene som er ansatt i politidistriktene og de 14 bistandsrevisorene ved fylkesskattekontorene som skal arbeide med økonomiske straffesaker. ØKOKRIM sender faglig informasjon til disse ca. 2 ganger i året
- utarbeidet et kompendium om meldeplikt (plikt til å melde fra til børs om kjøp, salg eller tegning av aksjer mv.) til bruk i politiet
- avholdt en hvitvaskingskonferanse med deltakere fra banker, finansinstitusjoner og Oslo politidistrikt
- avholdt et møte med Kontaktforum (representanter fra bank- og finansnæringen) og Samarbeidsgruppen (representanter fra kontrollorganene) om oppfølging av de 40 anbefalingene som FATF (Financial Action Task Force) har utarbeidet på hvitvaskingsområdet
- utgitt nyhetsbrevet *2-17 Hvitvaskings- og inndragingsnytt* 3 ganger. Nyhetsbrevet inneholder informasjon om bl.a. saker, modus og trender og sendes til institusjonene som rapporterer til ØKOKRIM iht. finansieringsvirksomhetsloven § 2-17
- utarbeidet en rapport om inn- og utførsel av sedler og mynt i 2001 for å påvise eventuelle mønstre, samt få en bedre oversikt over hva som lovlig transporteres av kontanter over grensen. Rapporten er beregnet på bankene, tollvesenet og politidistriktene

Når det gjelder **datakriminalitet** har ØKOKRIM i 2002 blant annet

- avholdt to kurs i etterforskning av datakriminalitet trinn I og ett kurs trinn II ved Politihøgskolen
- i samarbeid med Kristiansand politidistrikt utarbeidet et vedlegg til politiets skoleperm om datakriminalitet blant barn og ungdom (undervisningsopplegg)
- i samarbeid med Næringslivets sikkerhetsorganisasjon gjennomført en mørketallsundersøkelse om datakriminalitet
- deltatt i arbeidet med en *Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet*, som ble igangsatt av Næringsdepartementet

Når det gjelder **miljøkriminalitet** har ØKOKRIM i 2002 blant annet

- vært faglig ansvarlig for og bidratt til å gjennomføre Politihøgskolens etterutdanning i etterforskning av miljøkriminalitet
- arrangert et seminar om bekjempelse av miljøkriminalitet for blant annet politidistriktenes miljøkoordinatorer og påtaleansvarlige for miljø saker
- deltatt i et miljøprosjekt i regi av Politidirektoratet. Formålet med prosjektet er å vurdere hvordan politiets bekjempelse av miljøkriminalitet kan gjøres bedre
- utgitt 4 numre av tidsskriftet *Miljøkrim*. Målgruppen er påtalemyndigheten, politiet, miljøforvaltningen, oppsynsmennene og kommunene
- opprettet det elektroniske nyhetsbrevet *Miljønytt* for å formidle informasjon mellom ØKOKRIM og politidistriktene

Hospitering

ØKOKRIM har 6 hospitantstillinger for etterforskere og påtalejurister fra politidistriktene. Formålet med hospitantordningen er å utvikle kompetansen hos ansatte ved andre politidistrikter når det gjelder etterforskning og iretteføring av saker som dreier seg om økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Hospiteringstiden er 1 år, og inntak av nye hospitanter skjer så langt det er mulig i januar/februar hvert år. Hospitantene tjenestegjør vanligvis ved 1-3 team i løpet av hospiteringsperioden.

I 2002 har ØKOKRIM hatt en hospitant fra Telenor i 3 uker. En medarbeider ved ØKOKRIM har hospitert tilsvarende ved Telenor. Formålet med en slik utveksling er å bygge opp allianser i kampen mot økonomisk kriminalitet. Videre har en medarbeider med ansvar for miljøvalgvedtak ved Politihøgskolen hospitert ved Miljøteamet i 6 måneder.

Politiets datakrimsenter har i tillegg en egen ordning med korttidshospitering på 3 måneder. I 2002 har Politiets datakrimsenter hatt 6 korttidshospitanter.

Samarbeid med kontrollorganene

ØKOKRIM har et omfattende samarbeid med ulike kontrollorganer, både i generelle spørsmål og konkrete saker. Ledelsen ved ØKOKRIM har faste, halvårslige møter med

- Kredittilsynet
- Skattedirektoratet
- Toll- og avgiftsdirektoratet
- Konkurransetilsynet
- Sentralskattekontoret for utenlandssaker

ØKOKRIM har kontakt også med flere andre kontrollorganer på mindre regelmessig basis.

Internasjonalt samarbeid

Etterforskning av komplekse saker med forgreninger til utlandet forutsetter at ØKOKRIM har kontakt og samarbeid med utenlandske politimyndigheter. I tillegg til samarbeid i konkrete saker deltar ØKOKRIM i internasjonalt samarbeid av mer generell karakter på ulike områder. I 2002 har ØKOKRIM hatt besøk av representanter fra Norden, Estland, Tsjekkia, Serbia, Russland, Spania, USA, Pakistan, Vietnam og Nepal.

Når det gjelder **økonomisk kriminalitet** har ØKOKRIM i 2002 blant annet

- vært representert i OECDs arbeidsgruppe for korrupsjonsspørsmål
- vært representert i GRECO (Groups of States against corruption), som er overvåkingsorganet for Europarådets korrupsjonskonvensjon
- ledet tilretteleggingen av GRECOs evaluering av Norge
- ledet den norske delegasjonen i FATF (Financial Action Task Force). FATF har som formål å styrke det internasjonale samarbeidet for å bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. Etter 11. september 2001 ble FATFs mandat utvidet til også å omfatte bekjempelse av finansiering av terrorvirksomhet
- vært det nasjonale, sentrale organ for behandling av bistandsanmodninger på grunnlag av Europarådets hvitvaskingskonvensjon
- inngått en samarbeidsavtale med russisk skattepoliti om bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Avtalen ble undertegnet av justisminister Dørum og den russiske skattpolitisjefen
- bidratt til å utvikle et bestemt politidistrikt i Serbia ved bl.a. å holde kurs i etterforskning av økonomisk kriminalitet
- deltatt på nordisk økokonferanse i Finland. På konferansen utveksles erfaringer mellom de sentrale politienheter som arbeider med økonomisk kriminalitet i Norden

Når det gjelder **datakriminalitet** har ØKOKRIM i 2002 blant annet

- vært NCRP (National Central Reference Point) i saker som omfatter bruk av informasjonsteknologi. Det betyr at slike saker skal sendes direkte til Politiets datakrimsentre, både fra utlandet og fra norske politidistrikter
- deltatt på møter i Interpol innenfor European Working Party on Information Technology Crime i Lisboa, Wien og Oslo
- deltatt i EUROPOL-samarbeidet innenfor Working Party of Heads of National Computer Crime Units
- deltatt på et møte i IOCE (International Organisation of Computer Evidence) i Florida for å drøfte standardisering av prosedyrer for sikring og analyse av elektroniske beslag
- arrangert en europeisk datakrimkonferanse i regi av ENFSI FIT-WG (European Networks of Forensic Science Institutes). ENFSI er et nettverk bestående av deltakere fra ekspertgrupper ved datakrimlaboratorier i Europa

Når det gjelder **miljøkriminalitet** har ØKOKRIM i 2002 blant annet

- påtatt seg formannskapet i en ekspertgruppe for bekjempelse av miljøkriminalitet i Østersjølandene (Baltic Sea Task Force)
- arrangert kurs i bekjempelse av miljøkriminalitet for politiet i Estland

ØKONOMISK KRIMINALITET

Økonomisk kriminalitet er ofte nært knyttet til næringslivet og annen organisert virksomhet i privat og offentlig sektor. Det dreier seg ofte om vinningsmotiverte overtredelser som finner sted innenfor en økonomisk virksomhet som i seg selv er - eller gir seg ut for å være - lovlig.

ØKOKRIM etterforsker og irtettefører store og/eller prinsipielle saker som er rapportert fra kontrollatene, blant annet fra ligningsmyndighetene, Kredittilsynet og Konkurransetilsynet, eller saker som oversendes fra politidistriktene. ØKOKRIM starter også etterforskning på eget initiativ, på bakgrunn av hvitvaskingsmeldinger eller etter anmeldelse fra private.

Sakene gjelder blant annet

- grove bedragerier og underslag
- regnskaps- og konkurskriminalitet
- skatte- og avgiftsunndragelser
- børs- og verdipapirkriminalitet
- brudd på konkurranselovgevingen
- korrupsjon og utroskap
- hvitvasking

Sakene har ofte følgende kjennetegn:

- internasjonalt tilsnitt, gjerne med forgreninger til skatteparadiser
- brudd på regnskapsloven og skatte- og avgiftslovgevingen
- bruk av kompliserte selskapsstrukturer

Utviklingen innenfor økonomisk kriminalitet viser at

- de kriminelle samarbeider i nettverk i større grad enn før
- mange kriminelle skjuler sin virksomhet i utlandet
- det skjer stadig oftere at personer som er skattepliktige til Norge, oppgir bosted/opp hold i utlandet og/eller unngår beskatning ved å fakturere fra utenlandske selskaper som er opprettet nettopp for dette formålet
- flere kriminelle benytter tjenester i utlandet som diskret forvalter penger gjennom ulike administrative, finansielle og juridiske tjenester som gjør det enklere å skjule og hvitvaske utbyttet fra kriminelle handlinger
- fordi banker og finansinstitusjoner har meldeplikt til ØKOKRIM ved mistenkelige transaksjoner, er det grunn til å anta at kriminelle i stadig større utstrekning smugler valuta over landets grenser
- næringslivet omstruktureres, og antall enheter blir færre og større. Dermed øker risikoen for ulovlige avtaler innenfor karteller, f.eks. om prissamarbeid, for å begrense konkurransen i markedet
- noen av de største utfordringene for det noterte verdipapirmarkedet vil fortsatt være knyttet til innsidehandel, bevisste lekkasjer og kursmanipulasjon
- globaliseringen og utviklingen av informasjonsteknologien øker risikoen for at nordmenn vil bli utsatt for investeringsbedragerier eller selv vil begå slike handlinger
- mye tyder på at offentlige ordninger for overføringer av næringsstøtte, støtte til organisasjoner, forskningsprogrammer mv. misbrukes, og at dette i liten grad blir avdekket ved kontroller og revisjoner
- økt mobilitet og mindre lojalitet i arbeidslivet, økt konkurranse og internasjonalisering gjør at samfunnet kan bli mer utsatt for korrupsjon enn tidligere
- antall konkurser er høyere enn noensinne. Erfaringer viser at mulige straffbare forhold avdekkes i mellom halvparten og to tredjedeler av de åpnete konkurser
- kriminelle klarer å skaffe seg legitimasjonsdokumenter og opptrer under andre personers identitet for å begå lovbrudd

NOEN EGNE SAKER FRA 2002

Grove bedragerier og underslag

I april 2002 ble en mann dømt til fengsel i 4 år og 6 måneder og til å betale ca. 9,6 millioner kroner i erstatning til flere norske banker og foretak. Han ble domfelt for en rekke grove bedragerier, simple bedragerier, forsøk på bedrageri, flere tyverier og utbytteheleri, dokumentfalsk og overtredelse av legemiddeloven og våpenloven. Utbyttet av de straffbare handlingene var ca. 21 millioner kroner og 8 biler. For å lure norske banker og foretak hadde domfelte skaffet seg identitetspapirer (fødselsattester, førerkort og pass) i navnet til en del velstående personer (identitetstyverier). Saken har medført omfattende etterforskning i Norge, Danmark, Nederland, Luxembourg og Sveits. Dommen er rettskraftig.

I juni 2002 ble tre personer tiltalt for å ha spredt uriktige eller villedende opplysninger om et selskap for å øke verdien på selskapets aksjer. De tiltalte eide noen aksjer i dette selskapet. Disse aksjene ønsket de å selge til høyest mulig pris. To av dem er dessuten tiltalt for grovt underslag mot eget selskap og for å ha offentliggjort uriktige opplysninger om innbetaling av aksjekapital i selskapet. Saken skal behandles i retten i mai/juni 2003.

I juli 2002 ble til sammen syv personer domfelt i en «katalogsak». De hadde sendt ut fakturaer for tjenester som hverken var bestilt eller levert. Fire av dem ble domfelt for bedrageri, to for regnskapsovertredelser og én for utbytteheleri. Hovedmannen ble dømt til ubetinget fengsel i 4 år, rettighetstap i 5 år og inndragning av 4 millioner kroner. To personer ble dømt til ubetinget fengsel i 2 år og inndragning av 200 000 kroner, én person ble dømt til ubetinget fengsel i 1 år og 6 måneder og inndragning av 1 million kroner og én person ble dømt til 1 års ubetinget fengsel og inndragning av 45 000 kroner og to personer ble dømt til 30 dagers betinget fengsel. Dommen er rettskraftig for hovedmannen og for de to som har fått betinget fengselsstraff.

I november 2002 anmeldte fire banker to personer i Finance Credit-gruppen til ØKOKRIM for bedrageri og regnskapsovertredelse i forbindelse med misbruk av et lån på 450 millioner kroner som gruppen tok opp i 2000. Senere har flere andre banker anmeldt de samme to personene. Anmeldelsene gjelder misbruk av lån på til sammen ca. 1,3 milliarder kroner. De to anmeldte ble pågrepet og varetektsfengslet, siktet for alvorlige regnskapsovertredelser. Siktelsen ble senere utvidet til å omfatte bedrageri. En tredje person er siktet for underslag av klientmidler. Etterforskningen pågår fortsatt, blant annet for å finne ut hvor det er blitt av pengene. Finance Credit-gruppen består av komplekse selskapsstrukturer i Norge og utlandet, blant annet i skatteparadis. Selskapsgruppen er omstrukturert flere ganger. Dette har vanskeliggjort etterforskningen. Etter at saken er blitt kjent, er omtrent samtlige selskaper gått konkurs eller er under avvikling.

Regnskaps- og konkursskriminalitet

I november 2002 ble den tidligere økonomisjefen i et aksjeselskap dømt til ubetinget fengsel i 1 år og 3 måneder for regnskapsmanipulasjon og dokumentfalsk. I forbindelse med årsoppgjøret for 1998 overvurderte han selskapets varebeholdning med ca. 40 millioner kroner og for 1999 med ca. 80 millioner kroner. I 1999 blåste han opp selskapets balanse ved å utferdige fakturaer på fiktive leverandørrabatter for nærmere 100 millioner kroner, hvorav bare ca. 20 millioner kroner var reelle. Videre utarbeidet han forfalskede bekreftelser fra leverandørene på de uriktige fakturaene. Domfelte oppnådde ingen direkte personlig vinning ved å handle som han gjorde. Han følte seg presset fordi selskapet ønsket å vise gode regnskapstall i forbindelse med salg av aksjer til en samarbeidspartner. Under rettssaken kom det frem at det ikke ville blitt noe av aksjesalget eller samarbeidsavtalen dersom man hadde kjent til selskapets reelle økonomiske situasjon. Både morselskapet og andre aktører er påført betydelig

økonomisk tap og tap av tillit. Selskapets revisor er påført et millionsøksmål fordi regnskapsovertredelsene ikke ble avdekket under revisjonen. Retten har vurdert skadevirkningene som straffeskjerpene. Domfelte har anket dommen.

I 2000 ble en person i en konkurssak dømt til fengsel i 2 år og 8 måneder og rettighetstap for 3 år. Han ble domfelt for manglende regnskapsføring i 20 selskaper, samt for grov økonomisk utroskap, grovt underslag og grovt skattesvik. Store deler av dommen ble rettskraftig i 2000. Begge parter anket. ØKOKRIM anket over straffutmålingen for 3 frifinnelsesposter, samt over rettighetstapet. I mars 2002 ble personen dømt for de påankede postene til fengsel i 3 år og rettighetstap for alltid, dvs. at han ble fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet. Dommen er rettskraftig.

Skatte- og avgiftsunndragelser

I februar 2002 ble daglig leder for et selskap på Måløy dømt til ubetinget fengsel i 7 1/2 år for merverdiavgiftsbedragerier på til sammen ca. 300 millioner kroner, grov økonomisk utroskap for til sammen ca. 40 millioner kroner og for å ha bokført en rekke fiktive fakturaer med merverdiavgift for kjøp som ikke hadde funnet sted. Mannen ble dessuten for alltid fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, bl.a. å være daglig leder eller inneha annen ledende stilling eller styreverv i noe selskap. Domfelte kjøpte inn store mengder laks fra oppdrettere for videresalg til utlandet. Innkjøpene skjedde uten merverdiavgift, men det ble laget og bokført uriktige avregninger som gav inntrykk av at fisken var kjøpt med avgift. På grunnlag av uriktige avgiftsoppgaver fikk selskapet utbetalt merverdiavgift som var bokført, men ikke betalt. Dommen er rettskraftig. Et annet selskap i samme sakskompleks har vedtatt et forelegg på 400 000 kroner. Et familiemedlem og en regnskapsfører har vedtatt forelegg. I tillegg er det tatt ut tiltale mot to andre familiemedlemmer og siktelse mot en revisor som har bistått domfelte.

I mai 2002 avsa Høyesterett kjennelse i 3 saker vedrørende spørsmål om parallell bruk av straff og tilleggsskatt i skattesaker. To av kjennelsene gjaldt sivile saker, mens den tredje gjaldt straffesak. Staten tapte alle tre sakene. Etter kjennelsene må det nå legges til grunn at tilleggsskatt etter ligningslovens kapittel 10 er straff etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 6 (EMK). Videre er det i strid med EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1 å ilegge tilleggsskatt og straff for samme saksforhold mot samme rettssubjekt (person/foretak) dersom dette ikke skjer samtidig. Høyesteretts avgjørelser får stor betydning i saker hvor ligningsmyndighetene har ilagt tilleggsskatt og samtidig innberettet forholdet til politi/påtalemyndighet for strafferettslig forfølgning. Dersom det foreligger endelig avgjørelse i en forvaltningssak om tilleggsskatt, kan det ikke i etterkant mot samme rettssubjekt utstedes forelegg eller idømmes straff etter ligningslovens kapittel 12 (og omvendt). I februar 2003 skal Høyesterett avgjøre om plenumsdommene skal ha tilbakevirkende kraft. Kjennelsene får konsekvenser også på andre områder hvor sivile og strafferettslige sanksjoner anvendes parallelt.

I august 2002 ble en person siktet for merverdiavgiftsbedrageri på ca. 47 millioner kroner. I tillegg etterforskes et mulig bedrageri i forbindelse med finansiering av kjøp av anleggsmaskiner. Saken startet med en hvitvaskingsmelding og er fortsatt under etterforskning.

I desember 2002 ble en mann dømt til fengsel i 3 år og 6 måneder for grovt skattesvik, grov utroskap, bounndragelse, regnskapsovertredelser og dokumentfalsk. I tillegg ble mannen ilagt rettighetstap, inndragning og saksomkostninger. Mannen hadde i flere år unnlatt å levere selvangivelse til Norge, angivelig fordi han hadde vært bosatt i utlandet. Tingretten fant det imidlertid bevist at mannen siden 1994 reelt hadde vært bosatt i Oslo. Mannen hadde tilknytning til flere ulike selskaper bl.a. i eiendomsbransjen. Til tross for at andre personer hadde de formelle vervene i selskapene, fant retten det bevist at det var tiltalte som ledet selskapene fra Norge. Retten fant det videre bevist at mannen i perioden 1994-2001 hadde unndratt skatt med ca. 3,5 millioner kroner, og at skattesviket

var «nøye planlagt og standhaftig gjennomført». Blant annet hadde han besørget opprettet, og sendt fakturaer i navnet til, et irsk selskap som på papiret ble ledet av personer bosatt på Guernsey. Retten fant det bevist at det irske selskapet i realiteten var eid av domfelte, og at selskapet var opprettet for å kamuflere hans egne inntekter her i landet fra hans norske selskaper. I samme sak er mannens tidligere ektefelle dømt til 90 dagers betinget fengsel for uaktsomt utbytteheleri og uaktsom regnskaps- overtreddelse. Dommen er ikke rettskraftig.

Børs- og verdipapirkriminalitet

I mai 2002 tok ØKOKRIM ut tiltale for ulovlig innsidehandel. Saken gjelder en investors kjøp av 200 000 aksjer i Finansbanken kort tid før Storebrand offentliggjorde et bud på banken i januar 1999. Ifølge tiltalen hadde investoren bl.a. mottatt opplysninger fra en av markedets mest sentrale, finansielle rådgivere om at noe ville skje i Finansbanken. Dette var opplysninger som øvrige aktører ikke hadde. Differansen mellom investorens kjøpskurs og den kursen Storebrand tilbød, utgjorde 2,4 millioner kroner. Saken ble behandlet tingretten i januar/februar 2003.

I 2002 ble en investor tiltalt for kursmanipulering. Vedkommende ble i januar 2003 idømt 90 dagers betinget fengsel, 50 000 kroner i bot og 50 000 kroner i inndragning av utbytte. Via sin megler hadde domfelte lagt inn en meget stor kjøpsordre i Oslo Børs' elektroniske handelssystem i den hensikt å drive aksjekursen opp. Etter at kursen hadde steget, solgte investoren 100 000 aksjer gjennom en annen megler. Straks etter ble den store kjøpsordren trukket tilbake fra handelssystemet. Dommen er ikke rettskraftig.

I den første dom Høyesterett har avsagt i en ren verdipapirstraffesak, ble et amerikansk foretak dømt til en bot på 400 000 kroner for ikke å ha overholdt flaggeplikten (plikt til å informere markedet når man erverver eller selger 1/10, 1/5, 1/3, 1/2, 2/3 eller 9/10 av aksjekapitalen i et selskap). Foretaket hadde kjøpt aksjer og konvertible obligasjoner i Finansbanken for til sammen ca. 118 millioner kroner, og kontrollerte dermed over 10 prosent av banken, uten at flaggemelding straks ble sendt Oslo Børs.

Korrupsjon og utroskap

I august 2002 ble en tidligere oppgjørsmedarbeider i en bank dømt til 2 år og 3 måneders fengsel for brudd på verdipapirhandelloven, grov økonomisk utroskap, grovt data bedrageri og grovt underslag. Domfelte førte kontroll med verdipapiriromsetningens oppgjørssystem, og dette benyttet han seg av da han «trikset» med oppgjørene for sine egne transaksjoner. Han opprettet en aksjeklubb ved hjelp av en utenforstående «stråmann», og i løpet av et halvt års tid utførte han daglige transaksjoner som samlet utgjorde nesten en halv milliard kroner. For å dekke over tapene på transaksjonene underslo mannen 1,7 millioner kroner fra bankens interne konto. Dommen er rettskraftig.

I desember 2002 tok ØKOKRIM ut en tiltale mot en forretningsmann i Oslo. Han hadde innledet samarbeid med Tine Meierier i forbindelse med utleie av forretningslokaler for Tine. Det ble stiftet et aksjeselskap som forretningsmannen skulle styre. Aksjekapitalen var på 100 000 kroner. Tine meierier og forretningsmannen eide halvparten hver. I tillegg betalte Tine inn ca. 16 millioner kroner som aksjeselskapet skulle ha til disponibel arbeidskapital. Forretningsmannen benyttet over 11 millioner kroner av beløpet til private formål. For å unngå at forholdet ble oppdaget, leverte han ingen bilag til regnskapsfører i denne perioden. Saken skal behandles i tingretten i 2003.

Hvitvasking

I mai 2002 mottok Hvitvaskingsteamet en melding som gjaldt et kontantinnskudd på ca. 1 million kroner i gamle tusenkronesedler til en finansinstitusjon. Kontantinnskuddet gjaldt kjøp av leilighet. I budskjemaet ble det oppgitt at hele kjøpesummen var egenkapital. Kjøperen av leiligheten er trygdemottaker. ØKOKRIM har mistanke om at

pengene stammer fra hallikvirksomhet. Hvis dette er tilfelle, er leiligheten kjøpt for utbytte av en straffbar handling. Kort tid etter at leiligheten var kjøpt, ble den solgt igjen. Vedkommende fikk dermed dokumentert at pengene stammet fra salg av leilighet (hvitvasking). Saken er under etterforskning.

 I oktober 2002 ble 3 menn domfelt for bl.a. forsøk på hvitvasking av 17 millioner USD. Den ene ble dømt til fengsel i 2 år og 9 måneder, den andre ble dømt til fengsel i 1 år og 6 måneder og den tredje ble dømt til fengsel i 9 måneder. Dommen omfattet også grovt bedrageri, dokumentfalsk og grov økonomisk utroskap. I tillegg ble det inndratt totalt 520 749 kroner og 200 000 USD. Saken startet med en hvitvaskingsmelding fra en bank. Undersøkelser viste at et firma i Norge sannsynligvis var blitt utsatt for et «Nigeria-bedrageri.» De tiltalte gav nigerianere bistand til å sikre penger ved å åpne en konto i en tysk bank. Kontantene skulle settes inn på denne kontoen før de skulle overføres videre til Norge. De tre hadde dermed forsøkt å skaffe seg utbytte av noe de trodde var en straffbar handling. Tingretten har lagt til grunn at påtalemyndigheten ikke trenger å bevise hvilket konkret straffbart forhold utbyttet tilsynelatende stammer fra. Det holder at retten finner det bevist at utbyttet ikke har lovlig opprinnelse. Også utbytte av straffbare handlinger begått utenfor Norge kommer inn under bestemmelsen i straffelovens § 317 (heleri/hvitvasking) så lenge handlingen er straffbar i Norge. Tingretten har videre lagt til grunn at man kan dømmes for forsøk på heleri/hvitvasking selv om det viser seg at pengene faktisk ikke eksisterer. Det avgjørende er at de tiltalte trodde at pengene, dersom de hadde eksistert, var utbytte av en straffbar handling/ikke hadde lovlig opprinnelse. Dommen er ikke rettskraftig.

NOEN BISTANDSSAKER FRA 2002

I 2002 har ØKOKRIM gitt bistand til blant annet

 Hedmark politidistrikt i en sak mot en advokat som var tiltalt for underslag av ca. 7,8 millioner kroner og for overtredelse av regnskapsloven. Advokaten ble i januar 2003 dømt til fengsel i 4 år og 3,8 millioner kroner i erstatning, samt fradømt retten til å praktisere som advokat for alltid. Dommen er ikke rettskraftig.

 Midtre Hålogaland politidistrikt i fiskesak. I oktober 2002 ble et fiskemottak dømt til å betale en bot på 4 millioner kroner og inndragning av 12 millioner kroner. Daglig leder av mottaket ble dømt til 2 år og 9 måneders ubetinget fengsel. Dommen omfattet også inndragning av 1,2 millioner kroner. Tre bryggeformenn ved mottaket ble dømt til ubetinget fengsel i 90 dager. Dommen er anket.

 Vestoppland politidistrikt i en narkotika- og hvitvaskings sak som gjelder innførsel, oppbevaring og salg av et stort kvantum hasj, og veksling av valuta for andre for ca. 8,5 millioner kroner.

 Agder politidistrikt med finansiell etterforskning i en narkotikasak. Tiltalte ble dømt til 13 års fengsel. Dommen omfattet også inndragning av eiendom og gjenstander til en verdi av ca. 3,7 millioner. Saken ble aktorert av en statsadvokat fra Agder. En av ØKOKRIMs førstestatsadvokater aktorerte den delen av saken som gjaldt inndragning. Dommen er ikke rettskraftig.

 Agder politidistrikt i etterforskning av Norges største tobakkssmuglings sak, hvor både tobakk og sprit ble smuglet inn fra Helgoland ved gjentatte turer i seilbåt

 Romerike politidistrikt i en sak som gjelder besittelse og omsetning av heroin. ØKOKRIM har bistått med analyse av tiltaltes private økonomi og vurdering av muligheten for inndragning. Saken ble behandlet i tingretten i januar 2003.

 Østfold politidistrikt i forbindelse med den såkalte «Metanol-saken». ØKOKRIM har bistått med finansiell etterforskning.

DATAKRIMINALITET

Datakriminalitet defineres gjerne som straffbare handlinger som begås ved utnyttelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi, for eksempel ulovlig inntrengning i datasystemer for å få tilgang til informasjon (dataangrep) eller for å slette eller endre data (skadeverk). Internett er det verktøyet som brukes mest ved slike forbrytelser. Effektiv straffeforfølgning av personer som begår datakriminalitet, forutsetter tilgang til sporingsinformasjon fra tilbydere av kommunikasjonstjenester i inn- og utland. Dette spørsmålet skal behandles av Datakrimutvalget. Informasjons- og kommunikasjonsteknologien benyttes også i stadig større grad til å begå mer tradisjonelle forbrytelser.

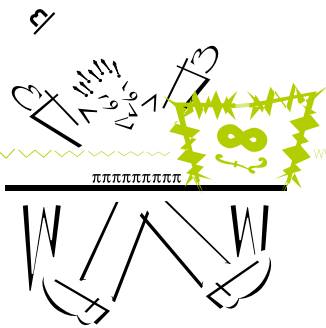
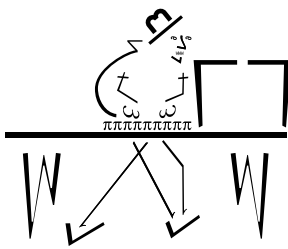
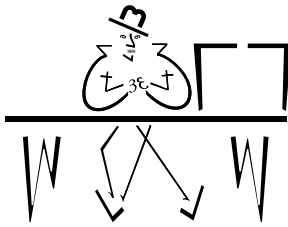
De viktigste former for datakriminalitet er

- dataangrep
- databedrageri
- informasjonsheleri
- uautorisert endring og sletting av data (skadeverk)
- uautorisert bruk av datasystemer
- dokumentfalsk
- piratkopiering
- beskyttelsesbrudd - TV- og radiosignaler

ØKOKRIM har prioritert saker som gjelder dataangrep via elektroniske nettverk. Samfunnet er blitt mer avhengig av informasjons- og kommunikasjonssystemer, som er et viktig hjelpemiddel i offentlig og privat virksomhet. Dataangrep kan få alvorlige konsekvenser. I noen tilfeller lammes bedrifter og viktige samfunnsfunksjoner. Dataangrep krenker integriteten til eieren av dataanlegget. Selv om dataangrep ikke alltid fører til store økonomiske tap, skapes det en generell skepsis til bruk av nettjenester, noe som bl.a. hemmer utviklingen av elektronisk handel.

Utviklingen innenfor datakriminalitet og annen kriminalitet hvor datateknologi benyttes til å begå straffbare handlinger viser at

- de kriminelle har tilegnet seg datateknisk kompetanse og har tilgang til avansert teknologi som gjør det enklere å organisere virksomheten og operere på tvers av landegrensene
- spesielt utviklede IKT-verktøy benyttes for å få tilgang til andres datamaskiner
- de kriminelle truer stadig oftere med å slette eller endre informasjon eller sette kommunikasjonssystemer ut av drift
- de kriminelle klarer stadig oftere å opptre anonymt, slik at det blir vanskelig å spore deres identitet, og de krypterer informasjonen slik at den ikke blir lesbar
- digital teknologi muliggjør enklere og bedre produksjon av piratprodukter
- nye digitale medier og utstyr gir de kriminelle bedre muligheter til å forfalske/ tappe elektronisk informasjon, bl.a. til illegal produksjon og spredning av bankkort
- nettverkstilknytning og programvare for automatisert belastning av kredittkort fører til en økning i antallet kortbedragerier
- bruk av banktjenester på Internett gjør det vanskeligere å identifisere brukerne, og det blir enklere for de kriminelle å hvitvaske penger gjennom elektroniske overføringer
- Internett benyttes stadig oftere til spredning av barnepornografisk materiale og rasistiske ytringer, planlegging av drap, bedrageri, hvitvasking og narkotikaomsetning
- bruk av digitale kameraer muliggjør produksjon og spredning av barnepornografi på en enklere måte

NOEN EGNE SAKER FRA 2002

Datainnbrudd

- ② En 17 år gammel gutt ble dømt til betinget fengsel i 60 dager for datainnbrudd på 33 forskjellige datamaskiner i 17 forskjellige land. Dommen er rettskraftig.
- ② En 17 år gammel gutt ble ilagt et forelegg på 4 000 kroner for heleri og datainnbrudd etter at han hadde mottatt passord og brukernavn til en fransk datamaskin som han deretter skaffet seg adgang til. Forelegget er vedtatt.
- ② En mann ble dømt til fengsel i 45 dager samt erstatning for datainnbrudd og skadeverk hos en konkurrent. Dommen er anket og skal behandles i lagmannsretten.

Skadeverk

- ② En dataprogrammerer ble dømt til fengsel i 60 dager (hvorav 40 dager betinget) og erstatning for grovt skadeverk. Etter at han mistet jobben la han inn «bomber» i et dataprogram som bedriften solgte. Dommen er anket og skal behandles i lagmannsretten.
- ② En mann ble dømt til betinget fengsel i 8 måneder samt til å betale en bot på 15 000 kroner for grovt bedrageri, falsk forklaring og psykisk medvirkning til skadeverk via Internett. Han hadde gitt råd og veiledning i forbindelse med skadeverk som to andre personer hadde utført på en nettvavis. De to er tidligere dømt for dette datainnbruddet/skadeverket. Dommene er rettskraftige.

Barnepornografi

- ② En større teleleverandør ble i tingretten dømt til å betale en bot på 500 000 kroner for uaktsom medvirkning til spredning av barnepornografi på Internett. Dommen er anket og skal behandles i lagmannsretten.
- ② En mann ble i Høyesterett dømt til fengsel i 7 måneder (hvorav 5 betinget) for nedlasting av 7 000 grove barnepornografiske bilder fra Internett. Avgjørelsen er viktig fordi den inneholder en rekke prinsipielle uttalelser og setter et høyt straffnivå for besittelse av barneporno.

NOEN BISTANDSSAKER FRA 2002

I 2002 har ØKOKRIM gitt bistand til blant annet

- ② Catch med å få ut opplysninger fra mobiltelefoner.
- ② Catch med etterforskning av en stor spritsmuglersak.
- ② barnepornoaksjonen «Pendulum» flere steder i Norge med bl.a. teknisk bistand under analysen av innhentede data.
- ② Agder politidistrikt ved etterforskning (ransaking og analyse av innhentede data) av en sak hvor et firma anmeldte tidligere ansatte som hadde tatt med seg bedriftshemmeligheter til nytt arbeidssted.

MILJØKRIMINALITET

Med miljøkriminalitet menes

- forurensning
- natur- og faunakriminalitet
- kulturminnekriminalitet
- arbeidsmiljøkriminalitet
- næringsmiddelkriminalitet
- annen miljøkriminalitet (overtredelse av bl.a. plan- og bygningsloven)

I likhet med økonomisk kriminalitet kjennetegnes mye av miljøkriminaliteten av at de lovstridige handlingene finner sted innenfor en virksomhet som i seg selv er lovlig.

Utviklingen innenfor miljøkriminalitet viser at

- fordi det er kostbart å deponere spesialavfall på lovlig måte, vil trolig problemet med ulovlig dumping eller avfallsdeponering øke (kriminelle nettverk etablerer selskaper som tilbyr avfallshåndtering)
- forurensning til sjøs forventes å øke. Russiske tankbåter vil i fremtiden frakte olje langs Norges kyst. Et uhell med en slik tankbåt kan få katastrofale konsekvenser
- det kan bli mer utbredt å tilsette helsefarlige stoffer i matvarer
- ulovlige terrenginngrep (vei- og hyttebygging) og ulovlig motorferdsel i naturreservater blir stadig mer utbredt
- handel med truede dyrarter blir stadig mer utbredt fordi slik handel gir stor fortjeneste, har lav straff og er vanskelig å oppdage
- ulovlig utførsel av antikviteter (den norske kulturarven) til utlandet, bl.a. via Internett-auksjoner, vil øke
- utviklingen av rovdyrstammer (bjørn, ulv, jerv og gaupe) og etablering av kjerneområder har forsterket konflikten mellom verneinteresser og næringsinteresser, noe som kan føre til økt ukontrollert beskatning
- høyt tempo og stadig strengere effektivitetskrav i produksjonen øker faren for at sikkerhetskrav tilsidesettes. Dermed øker risikoen for ulykker og større psykiske og fysiske belastninger for de ansatte. Mest utsatt er mobile arbeidsplasser og arbeidsplasser som bruker ufaglært og midlertidig arbeidskraft

NOEN EGNE SAKER FRA 2002

Forurensning

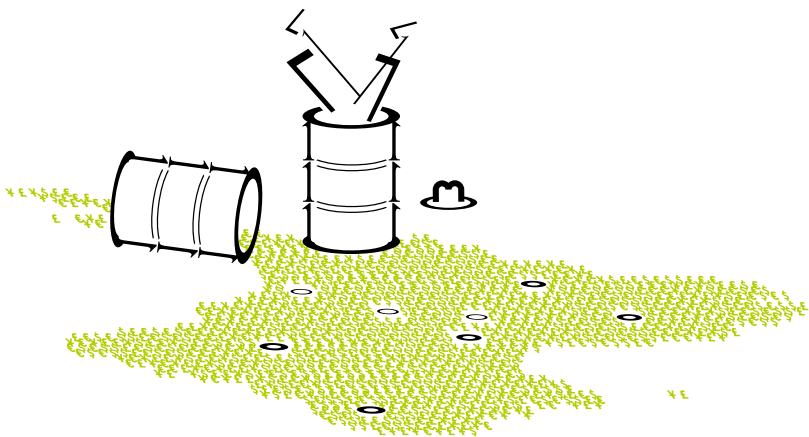
Et selskap ble idømt en bot på 900 000 kroner etter to utslipp av råolje. I det første tilfellet lekket det ut ca. 300 kubikkmeter råolje fra en av Europas største råoljetanker. I det andre tilfellet lekket det ut ca. 55 kubikkmeter råolje fra en 6 toms slopledning som frakter returolje fra prosessområdet til råoljetank. Begge lekkasjene skyldtes manglende vedlikehold. Dommen er anket. I samme sak er det tatt ut tiltale mot styreformannen og tidligere administrerende direktør.

En bedrift på Vestlandet er ilagt et forelegg på 2 millioner kroner for forurensning, samt inndragning av 2 millioner kroner. I perioden 1995-1999 deponerte bedriften minst 35 769 tonn oksid mer enn tillatt. Bedriften slapp også ut en betydelig mengde prosessvann som inneholdt oksid ut i Tingvollfjorden. Bedriften hadde en del diffuse utslipp til luft av bl.a. ammoniakk og støv. Forelegget er ikke vedtatt.

En galvaniseringsbedrift i Rogaland ble idømt en bot på 900 000 kroner og saksomkostninger på 200 000 kroner for å ha sluppet ut væske som inneholdt bl.a. ca. 50 kg jern og ca. 115 kg sink til Hæelva. Utslipet skjedde i juli 2000 og førte til omfattende fiskedød, bl.a. av gytefisk. Dommen er ikke rettskraftig.

En prosjektingeniør ble idømt en straff av fengsel i 30 dager for å ha avgitt falsk forklaring til politiet under etterforskning av en forurensningssak i Odda. Prosjektingeniøren medvirket til at det ble utferdiget skjemaer for tilstandskontroll av rennene og sumpene i kvikksølvkjelleren for to år, til tross for at disse ikke var kontrollert. Vedkommende som utarbeidet skjemaene på oppdrag fra prosjektingeniøren ble dømt til 21 dagers betinget fengsel og fikk 5 000 kroner i bot for falsk forklaring. Dommene er rettskraftige.

I november 2002 avsa Høyesterett en kjennelse som behandler aktsomhetsnormen for arbeidstakere som i sitt arbeid kan forårsake forurensning. Tiltalte i den aktuelle saken var en rørlegger som skulle demontere rør på to tanker beregnet til oppbevaring av avisingsvæske for fly. Ved en feil rant det ut 8 500 liter avisingsvæske som gikk ned i grunnen. Rørleggeren ble dømt i herredsretten, men frikjent i lagmannsretten. Rørleggeren hevdet at han trodde at utslippet var vann, og at han derfor ikke satte i verk tiltak for å samle opp utslippet. Høyesterett opphevet frifinnelsen fra lagmannsretten. I kjennelsen uttaler Høyesterett følgende om aktsomhetsnormen i forurensningsloven § 78: «For å opptre aktsomt ville han måtte handle ut fra den mulighet at antakelsen kunne være uriktig. Sagt med andre ord: Det kunne bare være forsvarlig å basere seg på at utslippet ikke skapte fare for forurensning såfremt dette måtte fremtre som utvilsomt for en alminnelig kyndig fagmann.» Fordi saken er blitt gammel (utslippet skjedde i september 1996), har ØKOKRIM valgt å gi påtaleunntatelse for forholdet.

Kulturminnekriminalitet

To personer ble ilagt hvert sitt forelegg på henholdsvis 10 000 kroner og 15 000 kroner for overtredelse av kulturminnelovens forskrift om forbud mot utførsel av kulturminner. Begge sakene gjaldt ulovlig utførsel av bondeantikviteter ved hjelp av Internett-auksjoner. Kjøperne er fra USA. Foreleggene er ikke vedtatt.

Under arbeidet med ny vannledning til et smoltanlegg i Finnmark sommeren 2001 ble en rørdningstrasé lagt gjennom et område med fredede kulturminner. Kulturminnene som ble skadet, var bl.a. hustuffer fra yngre steinalder. Det forelå ikke tillatelse fra kommunen, og fylkeskommunen hadde pålagt selskapet å legge rørene i en eksisterende trasé som gikk utenom kulturminnene. Entreprenørselskapet ble ilagt et forelegg på 300 000 kroner. Prosjektlederen i dette selskapet ble ilagt et forelegg på 130 000 kroner, og smoltanlegget ble ilagt et forelegg på 200 000 kroner. Foreleggene er ikke vedtatt.

I Høyesterett ble to brannstiftere idømt fengselsstraff i henholdsvis 1 år og 3 måneder (hvorav 6 måneder ubetinget) og 1 år (hvorav 120 dager ubetinget). Begge ble dømt for grovt skadeverk fordi de i 2000 ved 3 anledninger forsøkte å tenne på Bryggen i Bergen. Høyesterett uttalte at allmennpreventive hensyn tilsier at skadeverk rettet mot store kulturelle og økonomiske verdier som i dette tilfellet må straffes strengt. Lovgivers holdning til miljøkriminalitet er blitt strengere. Domstolene har fulgt opp dette ved å heve straffenivået.

Natur- og faunakriminalitet

I april avsa Høyesterett en kjennelse som forkastet en anke fra en jeger fra Aurskog-Høland. Jegeren var i lagmannsretten dømt til 21 dagers ubetinget fengsel og 2 års tap av retten til jakt og fangst, samt 3 000 kroner i saksomkostninger fordi han i juli 2000 hadde lagt ut giftåte til ulv. Giften som ble brukt, var isofenfos. Da anken ble forkastet, ble lagmannsrettens dom stående.

En profesjonell jaktguide/oppsynsmann ble idømt 120 dagers ubetinget fengsel og tap av retten til å drive jakt og fangst i 5 år. En storviltjeger ble idømt 21 dagers ubetinget fengsel og tap av retten til å drive jakt og fangst i 2 år. De to hadde i 2001 lagt ut giftåte til ulv i Kongsvinger-traktene. Giftstoffene som ble brukt, var carbofuran og warfarin. Dommene er rettskraftige.

Næringsmiddelkriminalitet

En matimportør i Oslo ble i januar 2002 anmeldt av Statens Næringsmiddeltilsyn. Bedriften ble ilagt et forelegg på 45 000 kroner for ulovlig omsetning av minst 4 600 liter helseskadelig olivenolje. I tillegg ble det inndratt 46 000 kroner. Ansvarlig leder ble ilagt forelegg på 15 000 kroner for samme forhold. Foreleggene er vedtatt.

Annen miljøkriminalitet

En hytteeier på Hvaler ble idømt en bot på 130 000 kroner for brudd på plan- og bygningsloven. Hytteeieren hadde anlagt en 200 lang og ca. 3 m bred vei fra fylkesveien og inn til sin hytte uten de nødvendige tillatelser fra kommunen. Dommen er rettskraftig.

NOEN BISTANDSSAKER FRA 2002

I 2002 har ØKOKRIM ytt bistand til blant annet

Gudbrandsdal politidistrikt i en sak hvor to selskaper i forbindelse med graving av kabelanlegg hadde skadet/berørt automatisk fredede kulturminner.

flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i saker som gjelder ulovlig bygging i strandsonen.

flere politidistrikter i saker hvor dyr og produkter som er oppført på CITES-listen er ulovlig innført.

Agder politidistrikt i en sak hvor en person hadde skutt en hønehauk, som er en truet dyreart.

Hedmark politidistrikt i forbindelse med utslipp av diesel i Trysil-elva.

Telemark politidistrikt i en omfattende sak mot et spesialavfallsmottak.

flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning av fallulykker ved bedrifter. Bedriftene mangler ofte utstyr som kan redusere risikoen for fallulykker, som f.eks. fallsikringsutstyr, rekkverk og gjerder. Politidistriktene har i flere av sakene ilagt bøter fra 300 000 til 500 000 kroner.

